

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

6 päivänä lokakuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Tekijänoikeus ja lähioikeudet – Tietokoneohjelmien oikeudellinen suoja – Direktiivi 91/250/ETY – 5 artikla – Yksinoikeuksia koskevat poikkeukset – Toimet, jotka ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi korjata virheet – Käsite – 6 artikla – Dekompilaatio – Edellytykset

Asiassa C-13/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka cour d'appel de Bruxelles (Brysselin ylioikeus, Belgia) on esittänyt 20.12.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.1.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Top System SA

vastaa

Belgian valtio,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit M. Ilešič (esittelevä tuomari), E. Juhász, C. Lycourgos ja I. Jarukaitis,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Top System SA, edustajinaan É. Wery ja M. Cock, avocats,
- Belgian valtio, asiamiehenään M. Le Borne, avocat,
- Euroopan komissio, asiamiehinään É. Gippini Fournier ja J. Samnadda,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.3.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/250/ETY (EYVL 1991, L 122, s. 42) 5 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Top System SA ja Belgian valtio ja joka koskee sitä, että liittovaltion hallinnon henkilöstövalintayksikkö Selor (Belgia) oli dekompiloinut Top Systemin kehittämän tietokoneohjelman, joka on osa sovellusta, johon henkilöstövalintayksiköllä on käyttölisenssi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 91/250 johdanto-osan 17.–23. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”tekijälle kuuluviin yksinoikeuksiin, joiden nojalla hän voi estää teoksensa luvattoman toisintamisen, on tehtävä rajoitettu poikkeus tietokoneohjelmien osalta, jotta voidaan sallia ohjelman laillisesti hankkineen henkilön suorittama ohjelman käytön kannalta teknisesti tarpeellinen toisintaminen; tämä merkitsee, ettei ohjelman tietokoneen muistiin lukemista ja ajamista, jotka ovat laillisesti hankitun tietokoneohjelman kappaleen käytön kannalta välttämättömiä toimia, eikä ohjelmaan sisältyvien virheiden korjaamista voida kieltää sopimuksella; jos erityisiä sopimusmääräyksiä ei ole, etenkin tapauksissa, joissa ohjelman kappale on myyty, ohjelman kappaleen laillisesti hankkinut henkilö saa ryhtyä kaikkiin muihinkin ohjelman käytön kannalta välttämättömiin toimiin, jotka ovat ohjelman alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisia,

henkilöä, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, ei saa estää suorittamasta toimia, jotka ovat välttämättömiä ohjelman toiminnan tarkkailemisen, tutkimisen tai kokeilemisen kannalta, jos mainitut toimet eivät loukkaa ohjelmaan olevaa tekijänoikeutta,

sen koodin muodon luvaton toisintaminen, kääntäminen, sovittaminen tai muuttaminen, jossa tietokoneohjelman kappale on saatettu saataville, on tekijän yksinoikeuteen kohdistuva loukkaus,

tietyissä tapauksissa ohjelman koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitettulla tavalla ovat kuitenkin välttämättömiä sen tiedon hankkimiselle, joka on itsenäisesti kehitetyn ohjelman ja muiden ohjelmien välisen yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen,

ainoastaan näissä rajoitetuissa tapauksissa ohjelman kappaleen käyttämiseen oikeutetun itsensä suorittamaa tai hänen lukuunsa tapahtuvaa toisintamista ja kääntämistä on siten pidettävä oikeutettuna ja hyvän tavan mukaisena, eikä sen tällöin voida katsoa edellyttävän oikeudenhaltijan lupaa,

tämän poikkeuksen tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi kaikkien tietokonejärjestelmän osien, muiden valmistajien valmistamat osat mukaan lukien, kytkeminen siten, että ne voivat toimia yhdessä,

sellaista tekijän yksinoikeuteen kohdistuvaa poikkeusta ei saa soveltaa tavalla, joka vahingoittaa oikeudenhaltijan oikeutta tai joka on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa.”

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jäsenvaltioiden on tämän direktiivin säännösten mukaisesti annettava tietokoneohjelmille tekijänoikeudellista suojaa kirjallisina teoksina, joita tarkoitetaan kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyssä – – yleissopimuksessa[, joka on allekirjoitettu Bernissä 9.9.1886 (Pariisin sopimuskirja 24.7.1971), sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979]. Tässä direktiivissä ’tietokoneohjelmilla’ tarkoitetaan myös valmistelevaan suunnitteluun liittyvää aineistoa.

2. Tämän direktiivin mukainen suoja koskee kaikkia tietokoneohjelman eri ilmaisumuotoja. Ideat ja periaatteet, jotka ovat tietokoneohjelman minkä tahansa osan perustana, rajapintoihin sisältyvät ideat ja periaatteet mukaan lukien, eivät saa tekijänoikeudellista suojaa tämän direktiivin nojalla.

3. Tietokoneohjelmaa suojataan, jos se on omaperäinen siinä merkityksessä, että se on tekijänsä henkinen luomus. Muita arviointiperusteita ei saa soveltaa arvioitaessa, suojataanko ohjelmaa.”

5 Mainitun direktiivin 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yksinoikeudet”, säädetään seuraavaa:

”Jollei 5 tai 6 artiklasta muuta johdu, 2 artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijan yksinoikeudet käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen:

a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttäminen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;

b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;

c) alkuperäisen tietokoneohjelman tai sen kappaleiden levitys yleisölle vuokraamalla tai millään muulla tavalla. Kun oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokoneohjelman kappaleen [Euroopan unionissa], oikeudenhaltijan oikeus kyseisen kappaleen levittämiseen [unionissa] raukeaa, lukuun ottamatta oikeutta valvoa ohjelman tai sen kappaleen vuokraamista edelleen.”

6 Saman direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Yksinoikeuksia koskevat poikkeukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 4 artiklan a ja b [ala]kohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.

2. Henkilöä, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, ei voida sopimuksin kieltää valmistamasta varmuuskappaletta, sikäli kuin se on tämän käytön kannalta tarpeen.
3. Henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta tarkkailla, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus.”
- 7 Direktiivin 91/250 6 artiklan, jonka otsikko on ”Analysointi” [dekompilaatio], sanamuoto on seuraavaa:
- ”1. Oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettu tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täyttyvät:
- a) nämä toimet suorittaa lisenssinhaltija tai muu henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka heidän lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;
- b) yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellinen tieto ei aikaisemmin ole ollut helposti ja nopeasti a alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden saatavilla;
- c) nämä toimet rajoittuvat niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen.
2. Tietoja, jotka on saatu 1 kohdan säännöksiä sovellettaessa, ei saa näiden säännösten mukaisesti:
- a) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;
- b) antaa muille, ellei se ole tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden kannalta;
- c) käyttää ilmaisumuodoltaan huomattavassa määrin samanlaisen tietokoneohjelman kehittämiseen, valmistamiseen tai markkinoille saattamiseen taikka muuhun tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.
3. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn – – yleissopimuksen määräysten mukaisesti tämän artiklan säännöksiä ei saa tulkita niin, että niitä voidaan soveltaa tavalla, joka aiheuttaa haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa.”
- 8 Kyseisen direktiivin 9 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:
- ”– – Kaikki sopimusmääräykset, jotka ovat 6 artiklan tai 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädettyjen poikkeusten vastaisia, ovat mitättömiä.”

- 9 Direktiivi 91/250 kumottiin ja kodifioitiin tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/24/EY (EUVL 2009, L 111, s. 16). Pääasian tosiseikkoihin sovelletaan kuitenkin ajallisesti direktiiviä 91/250.

Belgian oikeus

- 10 Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun eurooppalaisen direktiivin saattamisesta osaksi Belgian oikeutta 30.6.1994 annetun lain (loi du 30 juin 1994 transposant en droit belge la directive européenne du 14 mai 1991 concernant la protection juridique des programmes d'ordinateur; Moniteur belge 27.7.1994, s. 19315), sellaisena kuin se on muutettuna teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamisen ja piratismiin torjunnasta 15.5.2007 annetulla lailla (loi du 15 mai 2007 relative à la répression de la contrefaçon et de la piraterie de droits de propriété intellectuelle, jäljempänä LPO; Moniteur belge 18.7.2007, s. 38734), 5 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Jollei 6 ja 7 §:stä muuta johdu, varallisuusoikeuksiin kuuluvat:

- a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttäminen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;
- b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;

--”

- 11 LPO:n 6 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”1 momentti. Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 5 §:n a ja b kohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.

--

3 momentti. Henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta tarkkailla, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus.”

12 LPO:n 7 §:n sanamuoto oli seuraava:

”1 momentti. Oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 5 §:n a ja b kohdassa tarkoitetuvin tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) toisintamis- ja kääntämistoimet suorittaa henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka hänen lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;
- b) yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellinen tieto ei vielä ole helposti ja nopeasti hänen saatavillaan;
- c) toisintamis- ja kääntämistoimet rajoittuvat niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen.

2 momentti. Tietoja, jotka on saatu edellisen momentin säännöksiä sovellettaessa, ei saa näiden säännösten mukaisesti

- a) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;
- b) antaa muille, ellei se ole tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden kannalta;
- c) käyttää ilmaisumuodoltaan huomattavassa määrin samanlaisen tietokoneohjelman kehittämiseen, valmistamiseen tai markkinoille saattamiseen taikka muuhun tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.

3 momentti. Tämän pykälän säännöksiä ei voida soveltaa tavalla, joka aiheuttaa perusteetonta haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai on ristiriidassa tietokoneohjelman tavanomaisen hyödyntämisen kanssa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 13 Top System on Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka kehittää tietokoneohjelmia ja tarjoaa tietoteknisiä palveluja.
- 14 Selor on julkinen elin, joka vastaa Belgiassa julkishallinnon eri yksiköiden uusien työntekijöiden valinnasta ja ohjauksesta. Belgian valtiosta tuli Selorin sijaan vastaaja pääasiassa sen jälkeen, kun viimeksi mainittu liitettiin liittovaltion strategia- ja tukiministeriön alaisuuteen.
- 15 Top System on tehnyt vuodesta 1990 lähtien yhteistyötä Selorin kanssa, jonka lukuun se tarjoaa tietoteknisiä kehittämis- ja ylläpitopalveluja.
- 16 Tehtäviensä hoitamiseksi Selor on asteittain ottanut käyttöön tietoteknisiä välineitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa hakemusten tekeminen verkossa ja niiden käsittely.

- 17 Selorin pyynnöstä Top System on kehittänyt useita sovelluksia, jotka sisältävät yhtäältä toimintoja sen Top System Framework -nimisestä kehysohjelmistosta (jäljempänä TSF) ja toisaalta toimintoja, joilla pyritään täyttämään Selorin erityistarpeet.
- 18 Selorilla on Top Systemin kehittämien sovellusten käyttölisenssi.
- 19 Selor ja Top System tekivät 6.2.2008 sopimuksen, joka koski uuden kehitysympäristön asennusta ja konfigurointia sekä Selorin sovellusten lähteiden integrointia ja siirtämistä tähän uuteen ympäristöön.
- 20 Selor ja Top System kävivät vuoden 2008 kesäkuun ja lokakuun välisenä aikana sähköpostivaihtoa tiettyjen TSF:ää käyttävien sovellusten toimintaongelmista.
- 21 Koska Top System ei päässyt yhteisymmärrykseen Selorin kanssa näiden ongelmien ratkaisemiseksi, se nosti 6.7.2009 Seloria ja Belgian valtiota vastaan kanteen tribunal de commerce de Bruxellesissä (Brysselin kauppatuomioistuin, Belgia) muun muassa sen toteamiseksi, että Selor oli dekompiloinut TSF:n tätä ohjelmistoa koskevien Top Systemin yksinoikeuksien vastaisesti. Top System vaati myös, että Selor ja Belgian valtio veloitetaan maksamaan sille vahingonkorvausta mainitun ohjelmiston lähdekoodien dekompilaation ja kopioinnin perusteella korotettuna hyvityskorolla tämän dekompilaation arvioidusta ajankohdasta lukien eli viimeistään 18.12.2008 lukien.
- 22 Asia siirrettiin 26.11.2009 tribunal de première instance de Bruxellesiin (Brysselin alioikeus, Belgia), joka hylkäsi 19.3.2013 antamallaan tuomiolla Top Systemin vaatimukset olennaisilta osin.
- 23 Top System haki muutosta tähän tuomioon ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa eli cour d'appel de Bruxellesissa (Brysselin ylioikeus, Belgia).
- 24 Top System väittää kyseisessä tuomioistuimessa, että Selor on lainvastaisesti dekompiloinut TSF:n. Sen mukaan dekompilaatio voidaan LPO:n 6 ja 7 §:n nojalla suorittaa ainoastaan tekijän tai tämän oikeudenhaltijan suostumuksella taikka yhteentoimivuuden saavuttamiseksi. Sitä ei sitä vastoin ole sallittua suorittaa asianomaisen ohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamiseksi.
- 25 Selor myöntää suorittaneensa TSF:n yhden osan dekompilaation poistaakseen käytöstä virheellisen toiminnon. Se väittää kuitenkin muun muassa, että LPO:n 6 §:n 1 momentin mukaan sillä oli oikeus suorittaa kyseinen dekompilaatio korjatakseen tietyt TSF:n suunnitteluvirheet, joiden vuoksi TSF:n käyttäminen aiotun tarkoituksen mukaisesti oli mahdotonta. Selor vetoaa myös LPO:n 6 §:n 3 momenttiin perustuvaan oikeuteensa tarkkailla, tutkia ja kokeilla asianomaisen ohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat kyseessä olevien TSF:n toimintojen perustana, voidakseen välttää kyseisistä virheistä aiheutuvat lukkiutumiset.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen määrittämiseksi, oliko Selorilla oikeus suorittaa mainittu dekompilaatio LPO:n 6 §:n 1 momentin nojalla, sen on tarkistettava, kuuluuko tietokoneohjelman tai sen osan dekompilaatio LPO:n 5 §:n a ja b kohdassa tarkoitettuihin toimiin.

27 Tässä tilanteessa cour d'appel de Bruxelles on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko [direktiivin 91/250] 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä sallitaan tietokoneohjelman laillisesti hankkineen henkilön dekompiloida ohjelma kokonaan tai osittain, jos dekompilaatio on tarpeen ohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamiseksi, myös silloin, kun korjaaminen käsittää sellaisen toiminnon käytöstä poistamisen, joka vaikuttaa sen sovelluksen asianmukaiseen toimintaan, jonka osa kyseinen ohjelma on?
- 2) Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, onko lisäksi täytettävä direktiivin 6 artiklan mukaiset vaatimukset tai muita vaatimuksia?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineella henkilöllä on oikeus dekompiloida ohjelma kokonaan tai osittain korjatakseen kyseisen ohjelman toimintaan vaikuttavat virheet myös silloin, kun korjaaminen käsittää sellaisen toiminnon käytöstä poistamisen, joka vaikuttaa sen sovelluksen asianmukaiseen toimintaan, jonka osa kyseinen ohjelma on.
- 29 Direktiivin 91/250 4 artiklan a alakohdan nojalla, jossa vahvistetaan muun muassa tietokoneohjelmien tekijöiden yksinoikeudet, tietokoneohjelman tekijänoikeuden haltijalla on yksinoikeus tämän ohjelman tai sen osan pysyvään tai tilapäiseen toisintamiseen millä tavoin ja missä muodossa tahansa, sanotun kuitenkin rajoittamatta direktiivin 5 ja 6 artiklassa säädettyjä poikkeuksia.
- 30 Jollei näistä poikkeuksista muuta johdu, direktiivin 91/250 4 artiklan b alakohdassa annetaan oikeudenhaltijalle yksinoikeus tietokoneohjelman kääntämiseen, muuntamiseen, sovittamiseen ja muunlaiseen muuttamiseen sekä näiden toimien tulosten toisintamiseen.
- 31 Direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdassa säädetään kuitenkin, että jos direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdassa luetellut toimet ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien, ne eivät edellytä tekijänoikeuden haltijan suostumusta, jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu.
- 32 Direktiivin 91/250 6 artiklan, jonka otsikko on ”Analysointi” [dekompilaatio], mukaan oikeudenhaltijan suostumusta ei myöskään vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen kyseisen direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitettu tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja mikäli tietyt edellytykset täyttyvät.
- 33 On todettava, ettei dekompilaatiota mainita sellaisenaan direktiivin 91/250 4 artiklan a ja b alakohdassa luetelluissa toimissa, joihin direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa viitataan.

- 34 Näin ollen on tutkittava, voivatko tietokoneohjelman dekompilaation kannalta tarpeelliset toimet tästä huolimatta kuulua kyseisen direktiivin 4 artiklan a ja/tai b alakohdan soveltamisalaan.
- 35 Tässä tarkoituksessa on aluksi todettava julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 39 kohdassa toteaman tavoin, että tietokoneohjelma on alun perin laadittu ymmärrettävällä ohjelmointikielellä ”lähdekoodin” muodossa ennen sen muuntamista muotoon, jonka tietokone voi suorittaa, eli ”kohdekoodiksi” ”kääntäjäksi” kutsutulla ohjelmalla. Toimenpidettä, jolla lähdekoodi muunnetaan kohdekoodiksi, kutsutaan puolestaan ”kääntämiseksi”.
- 36 Tässä yhteydessä on muistutettava, että tietokoneohjelman lähde- ja kohdekoodeja koskee tietokoneohjelman ilmaisumuotoina tietokoneohjelmia koskeva tekijänoikeussuoja direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohdan perusteella (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, *Bezpečnostní softwarová asociace*, C-393/09, EU:C:2010:816, 34 kohta).
- 37 ”Dekompilaatiolla” pyritään päinvastoin palauttamaan ohjelman lähdekoodi sen kohdekoodin avulla. Dekompilaatio tehdään ”dekompiloijaksi” kutsutulla ohjelmalla. Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 41 kohdassa, dekompilaation avulla ei yleensä saada tuotettua alkuperäistä lähdekoodia vaan asianomaisen ohjelman ”kvasilähdekoodiksi” kutsuttu kolmas versio, joka voidaan puolestaan kääntää kohdekoodiksi, jonka avulla kyseinen ohjelma voi toimia.
- 38 Dekompilaatio merkitsee näin ollen ohjelman koodin muodon muuntamista, johon sisältyy kyseisen koodin toisintamista ainakin osittain ja väliaikaisesti, sekä koodin muodon kääntämistä.
- 39 Näin ollen on todettava, että tietokoneohjelman dekompilaatio edellyttää sellaisten toimien suorittamista – eli kyseisen ohjelman koodin toisintamista ja tämän koodin muodon kääntämistä –, jotka kuuluvat tosiasiallisesti tekijän yksinoikeuksiin, sellaisina kuin ne on määritelty direktiivin 91/250 4 artiklan a ja b alakohdassa.
- 40 Tätä tulkintaa tukee direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto, joka koskee otsikkonsa mukaisesti analysointia [dekompilaatiota] ja jossa viitataan nimenomaan ”koodin toisintamiseen” ja ”sen muodon kääntämiseen [kyseisen direktiivin] 4 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitettuun tavoin”. Tästä seuraa, että mainitussa direktiivissä tarkoitettu dekompilaation käsite kuuluu todellakin viimeksi mainitussa säännöksessä vahvistettuihin tietokoneohjelman tekijän yksinoikeuksiin.
- 41 Direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdan mukaan tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi kuitenkin toteuttaa kaikki kyseisen direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdassa luetellut toimet, mukaan lukien koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen, ilman oikeudenhaltijalta etukäteen saatua suostumusta, jos ne ovat tarpeen kyseisen ohjelman käytön kannalta, mukaan lukien ohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaaminen.
- 42 Edellä esitetystä seuraa näin ollen, että direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ohjelman laillisesti hankkineella henkilöllä on oikeus dekompiloida kyseinen ohjelma sen toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamiseksi.
- 43 Tätä tulkintaa ei kyseenalaista direktiivin 91/250 6 artikla, jota – toisin kuin Top System väittää – ei voida tulkita siten, että mahdollisuus dekompiloida tietokoneohjelma sallitaan vain, jos se toteutetaan yhteentoimivuuden saavuttamiseksi.

- 44 Kuten direktiivin 91/250 6 artiklan sanamuodosta ilmenee, siinä otetaan käyttöön poikkeus tietokoneohjelmaa koskevien tekijänoikeuksien haltijan yksinoikeuksista, kun siinä sallitaan koodin toisintaminen tai sen muodon kääntäminen ilman tekijänoikeuden haltijan etukäteistä suostumusta silloin, kun nämä toimet ovat välttämättömiä yhteentoimivuuden takaamiseksi tämän ohjelman ja toisen itsenäisesti luodun ohjelman välillä.
- 45 Tältä osin on ensinnäkin muistutettava, että kyseisen direktiivin johdanto-osan 20. ja 21. perustelukappaleessa todetaan, että tietyissä tapauksissa tietokoneohjelman koodin toisintaminen tai sen muodon kääntäminen voivat olla välttämättömiä sen tiedon hankkimiselle, joka on itsenäisesti kehitetyn ohjelman ja muiden ohjelmien välisen yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen, ja että ”ainoastaan näissä rajoitetuissa tapauksissa” näiden toimien suorittamista on pidettävä oikeutettuna ja hyvän tavan mukaisena, mistä syystä sen ei voida katsoa edellyttävän tekijänoikeuden haltijan lupaa.
- 46 Direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdan b ja c alakohdasta, kun niitä luetaan yhdessä direktiivin johdanto-osan 19. ja 20. perustelukappaleen kanssa, ilmenee, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on täten ollut rajata tässä säännöksessä säädetyn yhteentoimivuutta koskevan poikkeuksen soveltamisala niihin tilanteisiin, joissa itsenäisesti luodun ohjelman yhteentoimivuutta muiden ohjelmien kanssa ei voida toteuttaa muilla keinoilla kuin asianomaisen ohjelman dekompilaatiolla.
- 47 Tätä tulkintaa tukee direktiivin 91/250 6 artiklan 2 ja 3 kohta, joissa kielletään muun muassa se, että dekompilaation avulla saatuja tietoja käytetään muihin tarkoituksiin kuin tällaisen yhteentoimivuuden aikaansaamiseen tai että niitä käytetään samanlaisten ohjelmien kehittämiseen, ja joissa suljetaan vielä ylipäänsä pois se, että dekompilaatio voitaisiin toteuttaa siten, että siitä aiheutuisi perusteetonta haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai että se olisi ristiriidassa asianomaisen tietokoneohjelman tavanomaisen hyödyntämisen kanssa.
- 48 Direktiivin 91/250 6 artiklan sanamuodosta, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 19. ja 20. perustelukappaleen kanssa, ja kyseisen artiklan rakenteesta ei sitä vastoin voida päätellä, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut sulkea pois kaikki mahdollisuudet toisintaa tietokoneohjelman koodi ja kääntää tämän koodin muoto, lukuun ottamatta tilannetta, jossa nämä toimet toteutetaan sellaisten tietojen saamiseksi, jotka ovat tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välisen yhteentoimivuuden kannalta.
- 49 Tältä osin on todettava, että direktiivin 91/250 6 artikla koskee toimia, jotka ovat tarpeen itsenäisesti luotujen ohjelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi, kun taas direktiivin 5 artiklan 1 kohdan tarkoituksena on mahdollistaa se, että ohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti. Näillä kahdella säännöksellä on täten eri tarkoitukset.
- 50 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 59 kohdassa lähinnä huomauttanut, tätä arviointia tukevat toiseksi direktiivin 91/250 valmisteluasiakirjat, joista ilmenee, että direktiivin nykyisen 6 artiklan lisäämisellä Euroopan komission alkuperäiseen ehdotukseen pyrittiin sääntelemään erikseen kysymystä itsenäisten tekijöiden luomien ohjelmien yhteentoimivuudesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta säännöksiä, joiden tarkoituksena on sallia ohjelman laillisesti hankkineen henkilön suorittama ohjelman tavanomainen käyttö.

- 51 Kolmanneksi direktiivin 91/250 6 artiklan tulkitseminen Top Systemin ehdottamalla tavalla vaarantaisi unionin lainsäätäjän direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdassa ohjelman laillisesti hankkineelle henkilölle nimenomaisesti antaman sellaisen oikeuden tehokkaan vaikutuksen, joka koskee ohjelman aiotun tarkoituksen mukaisen käytön estävien virheiden korjaamista.
- 52 Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 79 kohdassa, tietokoneohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaaminen edellyttää nimittäin useimmissa tapauksissa ja erityisesti silloin, kun toteutettavalla korjauksella poistetaan käytöstä toiminto, joka vaikuttaa sen sovelluksen asianmukaiseen toimintaan, jonka osa kyseinen ohjelma on, sitä, että mainitun ohjelman lähdekoodi tai sen puuttuessa kvasilähdekoodi on käytettävissä.
- 53 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineella henkilöllä on oikeus dekompiloida ohjelma kokonaan tai osittain korjatakseen kyseisen ohjelman toimintaan vaikuttavat virheet myös silloin, kun korjaaminen käsittää sellaisen toiminnon käytöstä poistamisen, joka vaikuttaa sen sovelluksen asianmukaiseen toimintaan, jonka osa kyseinen ohjelma on.

Toinen kysymys

- 54 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien tiedustele toisella kysymyksellään, onko direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineen henkilön, joka haluaa dekompiloida tämän ohjelman korjatakseen sen toimintaan vaikuttavat virheet, on täytettävä kyseisen direktiivin 6 artiklassa säädetyt vaatimukset tai muita vaatimuksia.
- 55 Tältä osin on muistutettava, että – kuten tämän tuomion 49 kohdassa on todettu – direktiivin 91/250 6 artiklassa säädetyllä poikkeuksella on eri soveltamisala ja tarkoitus kuin direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa säädetyllä poikkeuksella. Näin ollen kyseisessä 6 artiklassa säädetyt vaatimuksia ei sellaisinaan voida soveltaa kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa säädettyyn poikkeukseen.
- 56 On kuitenkin todettava, että kun otetaan huomioon direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdan sanamuoto, rakenne ja tarkoitus, niiden toimien toteuttamiseen, jotka yhdessä merkitsevät tietokoneohjelman dekompilaatiota, sovelletaan tiettyjä vaatimuksia silloin, kun ne toteutetaan tämän säännöksen mukaisesti.
- 57 Ensinnäkin kyseisen säännöksen sanamuodon mukaan näiden toimien on oltava tarpeellisia, jotta asianomaisen ohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti ja jotta muun muassa ”virheet” voidaan korjata.
- 58 Koska direktiivi 91/250 ei sisällä viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen eikä asianmukaista määritelmää, mainituissa säännöksessä tarkoitettua virheen käsitettä on tulkittava sen tavanomaisen merkityksen mukaan, joka sillä on yleiskielessä, ottamalla samalla huomioon asiayhteys, jossa sitä käytetään, ja sen säännösten tavoitteet, johon se kuuluu (tuomio 3.6.2019, Unkari v. parlamentti, C-650/18, EU:C:2021:426, 83 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Tältä osin on todettava, että tietotekniikan alalla virheellä tarkoitetaan yleisesti tietokoneohjelmassa olevaa vikaa, joka on syynä ohjelman toimintahäiriöihin.

- 60 Lisäksi tämän tuomion 49 kohdassa mainitun direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdan tarkoituksen mukaisesti tällaisen vian, joka on kyseisessä säännöksessä tarkoitettu virhe, on vaikutettava mahdollisuuteen käyttää asianomaista ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti.
- 61 Toiseksi direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että tietokoneohjelman dekomplaaation on oltava ”tarpeen”, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti.
- 62 Tältä osin on huomautettava, kuten tämän tuomion 52 kohdassa on todettu, että sellaisten virheiden korjaaminen, jotka vaikuttavat ohjelman käyttöön aiotun tarkoituksen mukaisesti, merkitsee useimmissa tapauksissa kyseisen ohjelman koodin muuttamista ja tämän korjauksen toteuttaminen edellyttää pääsyä kyseisen ohjelman lähdekoodiin tai ainakin kvasilähdekoodiin.
- 63 Kun lähdekoodi on laillisesti tai sopimuksen perusteella asianomaisen ohjelman hankkineen henkilön saatavilla, ei kuitenkaan voida katsoa, että tämän on ”tarpeen” dekompiloida kyseinen ohjelma.
- 64 Kolmanneksi direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan virheet voidaan korjata, jollei ”toisin ole nimenomaisesti sovittu”.
- 65 Tältä osin on huomautettava, ettei direktiivin 91/250 johdanto-osan 17. perustelukappaleen mukaan ohjelman tietokoneen muistiin lukemista ja ajamista, jotka ovat laillisesti hankitun ohjelman kappaleen käytön kannalta välttämättömiä toimia, eikä ohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamista voida kieltää sopimuksella.
- 66 Direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä direktiivin johdanto-osan 18. perustelukappaleen kanssa, on siis tulkittava siten, etteivät osapuolet voi sopimuksella sulkea pois kaikkia mahdollisuuksia korjata näitä virheitä.
- 67 Kyseisen säännöksen mukaan oikeudenhaltijalla ja ohjelman hankkineella henkilöllä on sen sijaan edelleen vapaus määritellä sopimuksella, miten tätä mahdollisuutta käytetään. Konkreettisesti ne voivat erityisesti sopia, että oikeudenhaltijan on varmistettava asianomaisen ohjelman korjaava huolto.
- 68 Tästä seuraa myös, että vastaavien erityisten sopimusmääräysten puuttuessa tietokoneohjelman laillisesti hankkineella henkilöllä on oikeus ilman oikeudenhaltijan etukäteistä suostumusta toteuttaa direktiivin 91/250 4 artiklan a ja b alakohdassa luetellut toimet, mukaan lukien kyseisen ohjelman dekomplaaatio, siltä osin kuin se on tarpeen ohjelman toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamiseksi.
- 69 Neljänneksi tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö, joka on dekompiloinut kyseisen ohjelman sen toimintaan vaikuttavien virheiden korjaamiseksi, ei voi käyttää tämän dekomplaaation tulosta muihin tarkoituksiin kuin näiden virheiden korjaamiseen.
- 70 Direktiivin 91/250 4 artiklan b alakohdassa annetaan nimittäin tekijänoikeuden haltijalle yksinoikeus seuraaviin toimiin ja niiden sallimiseen: ”tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen” ja lisäksi myös ”näiden toimien tulosten toisintaminen”, toisin sanoen dekomplaaation tilanteessa sen tuloksena saadun lähdekoodin tai kvasilähdekoodin toisintaminen.

- 71 Näin ollen tämän koodin toisintaminen edellyttää edelleen direktiivin 91/250 4 artiklan b alakohdan nojalla kyseistä ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden haltijan suostumusta.
- 72 Kyseisen direktiivin 4 artiklan c alakohdassa kielletään lisäksi tietokoneohjelman kappaleiden levitys yleisölle ilman kyseistä ohjelmaa koskevien tekijänoikeuksien haltijan suostumusta; tämä koskee myös dekompiloidulla saadun lähdekoodin tai kvasilähdekoodin kappaleita, kuten direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohdasta ilmenee.
- 73 Vaikka on selvää, että kyseisen direktiivin 5 artiklassa annetaan tietokoneohjelman laillisesti hankkineelle henkilölle lupa toteuttaa tällaisia toimia ilman tekijänoikeuden haltijan suostumusta, näin on kuitenkin vain siinä tapauksessa, että ne ovat tarpeen, jotta kyseinen henkilö voi käyttää tietokoneohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti.
- 74 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineen henkilön, joka haluaa dekompiloida tämän ohjelman korjatakseen sen toimintaan vaikuttavat virheet, ei tarvitse täyttää kyseisen direktiivin 6 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Ohjelman hankkineella henkilöllä on kuitenkin oikeus toteuttaa tällainen dekompilointi vain siltä osin kuin se on tarpeen näiden virheiden korjaamiseksi ja noudattaen mahdollisesti mainittua ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden haltijan kanssa tehdyssä sopimuksessa määrättyjä ehtoja.

Oikeudenkäyntikulut

- 75 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/250/ETY 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineella henkilöllä on oikeus dekompiloida ohjelma kokonaan tai osittain korjatakseen kyseisen ohjelman toimintaan vaikuttavat virheet myös silloin, kun korjaaminen käsittää sellaisen toiminnon käytöstä poistamisen, joka vaikuttaa sen sovelluksen asianmukaiseen toimintaan, jonka osa kyseinen ohjelma on.**
- 2) Direktiivin 91/250 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tietokoneohjelman laillisesti hankkineen henkilön, joka haluaa dekompiloida tämän ohjelman korjatakseen sen toimintaan vaikuttavat virheet, ei tarvitse täyttää kyseisen direktiivin 6 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Ohjelman hankkineella henkilöllä on kuitenkin oikeus toteuttaa tällainen dekompilointi vain siltä osin kuin se on tarpeen näiden virheiden korjaamiseksi ja noudattaen mahdollisesti mainittua ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden haltijan kanssa tehdyssä sopimuksessa määrättyjä ehtoja.**

Allekirjoitukset